

FTEA12:2

Filosofisk metod

Att värdera en argumentation II

Dagens upplägg

1. Allmänt om argumentationsutvärdering.
2. Om rättfärdigande av premisser.
3. Utvärdering av induktiva argument: begreppen relevans och adekvans.
4. En vanlig induktiv argumentationsform: analogiresonemang.
5. Två strategier vid argumentationsutvärdering.

Frågor vi bör ställa när vi ska utvärdera ett argument

1. Vilka är argumentets premisser och slutsats?
2. Är argumentets premisser och slutsats precisa och entydiga? (om möjligt: precisera!)
3. Äger premisserna ett acceptabelt rättfärdigande?
4. Är argumentet induktivt eller deduktivt?
5. Om argumentet är deduktivt: är det logiskt giltigt?
6. Om argumentet är induktivt: ger premisserna slutsatsen rimligt stöd?
7. Om argumentet är induktivt: är premisserna relevanta och adekvata för slutsatsen?

Tolka! Precisera!

Tolka alltid ett arguments slutsats och premisser – hur tror du att de ska förstås?

Gör din tolkning explicit – skriv gärna ned den!

Gör en *rimlig* tolkning (ligger tolkningen någorlunda i linje med hur uttrycken brukar förstås och användas?)

Gör en *välvillig* tolkning (utgå från att den som skapat argumentet är rationell).

Pröva olika *preciseringar* av premisserna och slutsatsen - gör dem så exakta och entydiga som möjligt och se hur argumentet påverkas.

Kort om tre begrepp

Rättfärdigande: ett påstående är rättfärdigat om det ges goda skäl att tro att det är sant.

Relevans: en premiss är relevant för en viss slutsats om dess sanning ökar (om än bara lite) sannolikheten för slutsatsens sanning.

Adekvans: en premiss/premissmängd är adekvat om den ger slutsatsen det stöd den "påstår" sig göra.

RÄTTFÄRDIGANDE

Empiriska påståenden där sanningsvärdet tämligen enkelt kan avgöras genom observation (förutsatt att vi inte är lurade av Descartes demon):

Det regnar.

Min bil har fått motorstopp.

Lena har klippt sig (involverar även minnet).

Empiriska påståenden där sanningsvärdet endast indirekt (och aldrig helt säkert) kan avgöras:

Jesus hade skägg.

Det kommer att regna imorgon.

Alla svanar är vita.

$F = m \cdot a$

Normativa och filosofiska premisser, för vilka det (förmodligen) gäller att deras sanningsvärde inte går att avgöra empiriskt ens i princip:

Staten bör erbjuda en offentlig sjukvård av god kvalitet.

The Beatles är det bästa popbandet någonsin.

Det är fel att döda.

Det finns universalier.

Tiden är en fjärde utsträckt dimension.

Denna sorts premisser är rättfärdigade och "acceptabla" i ett argument, inte om vi kan empiriskt visa att de är sanna (det kan vi förmodligen inte), utan om vi kan visa att det finns goda teoretiska skäl att tro att de är sanna.

Slutsats

premiss

premiss

Slutsats → premiss

premiss

premiss

premiss ← Slutsats

Hur mycket rättfärdigande är tillräckligt mycket?
Riskerar vi en oändlig regress?

En problematik att fundera över

Ju mindre empiriskt ett påstående är, desto mer teori tycks krävas för att påståendet ska kunna rättfärdigas. Problemet är att för varje teori som stödjer ett påstående tycks det finnas en annan konkurrerande teoribildning med argument för uppfattningen att det aktuella påståendet är falskt.

Exempel:

”Det finns mentala substanser” (Dualismen: Ja! Fysikalismen: Nej!).

”Det finns universalier” (Nominalismen: Nej! Universalierrealismen: Ja!).

”Gud finns” (Ateism: Nej! Kristendom: Ja!).

”Tiden går” (A-teoretiker: Ja! B-teoretiker: Nej!).

Om båda av de rivaliserande teorierna är konsistenta, hur avgör vi då? Ofta jämför filosofer teorierna med hänseende till vilken förklaringskraft de har och hur sparsamma eller enkla de är (Ockhams rakkniv).

RELEVANS

En premiss är **RELEVANT** om dess sanning ökar (om än bara lite) sannolikheten för att slutsatsen är sann.

(P1) Granne 1, som röstade på alliansen i förra valet, tänker rösta på sossarna i år.

(P2) Granne 2, som också röstade på alliansen förra valet, tänker rösta på miljöpartiet i år.

(P3) Granne 3, som också röstade på alliansen förra valet, tänker rösta på sossarna i år.

(S) Alliansen kommer att förlora valet i år.

En brasklapp

Ett problem med relevansbegreppet (liksom induktionsbegreppet) är att det involverar sannolikheter, vilket är ett filosofiskt problematiskt begrepp. Vad är sannolikheter egentligen? Har sannolikhetspåståenden en objektiv grund? Finns det olika slags sannolikheter? Dessa frågor har diskuterats mycket inom filosofin och olika svar har förespråkats.

I det följande kommer vi att utgå från att det är OK att prata om sannolikheter, även om vi till viss del får förlita oss på en förteoretisk förståelse av dem.

Irrelevanta premisser

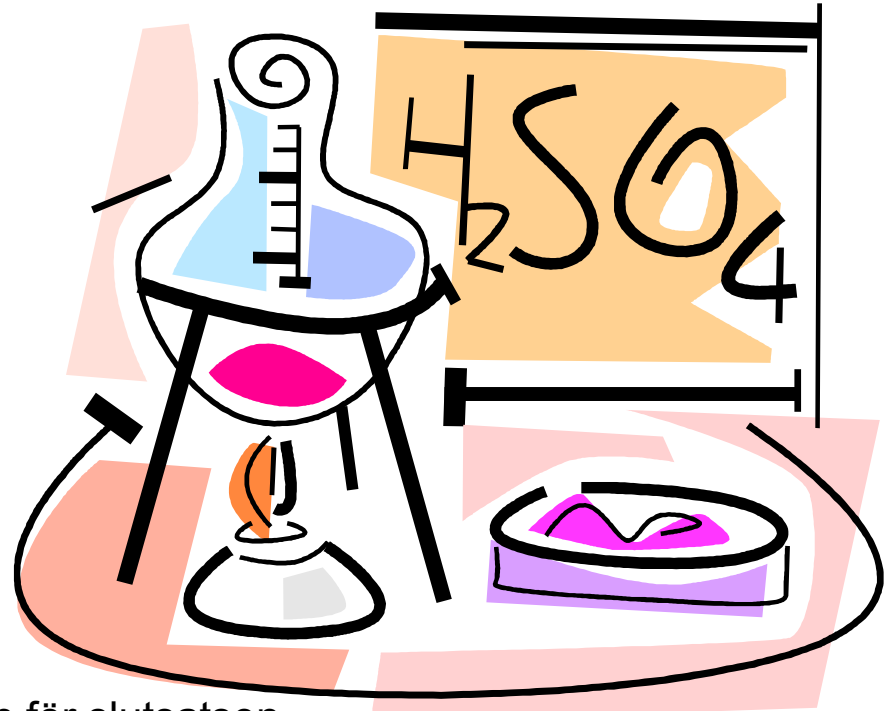
”Jag tvättade bilen idag och vattnade blommorna. Så förmodligen kommer det att regna imorgon.”

Övningsuppgift

Formulera induktiva argument vars premisser ni bedömer vara relevanta i mycket hög grad för slutsatsen.

Vad som godtas som relevant beror i viss mån på
kontexten...

”Rökning orsakar cancer”

I strikt mening är ALLT som höjer sannolikheten för slutsatsen relevant. I vissa kontexter med hög bevisstandard väljer man dock oftast att bortse från viss sorts evidens. Man pratar om signifikans-nivåer.

Relevans beroende av övriga premisser

(P1) Svan 1 är vit.

(P2) Svan 2 är vit.

(P3) Svan 3 är vit

(S) Alla svanar är vita

Vad händer med P1-P3:s relevans om vi lägger till en premiss som säger att svan 4 är svart?

ADEKVANS

Ett argument är adekvat om slutsatsen inte dras ur premisserna på ett FÖRHASTAT sätt.

Huruvida slutsatsen är förhastad beror på den styrka med vilken argumentet "hävdar" att slutsatsen följer ur premisserna.

Kolla in himlen – vilka mörka moln.
Det kan nog börja regna.

Kolla in himlen – vilka mörka moln.
Det kommer att börja regna.

Frågor att ställa för att avgöra adekvans

1. Med vilken logisk styrka "påstår" argumentet att slutsatsen följer ur premisserna?
2. Hur stort stöd ger egentligen premisserna slutsatsen?

Adekvans uppstår när den påstådda logiska styrkan "matchas" i styrka av det stöd som premisserna faktiskt ger slutsatsen.

Övning

Formulera egna adekvata samt inadekvata induktiva argument.

En vanlig form av induktivt resonemang: analogiresonemang

Slutsatser om ett fenomen dras via premisser som rör ett *annat men likt* fenomen.

Exempelvis:

(P1) Objekt 1 har egenskaperna *A*, *B*, *C* och *D*.

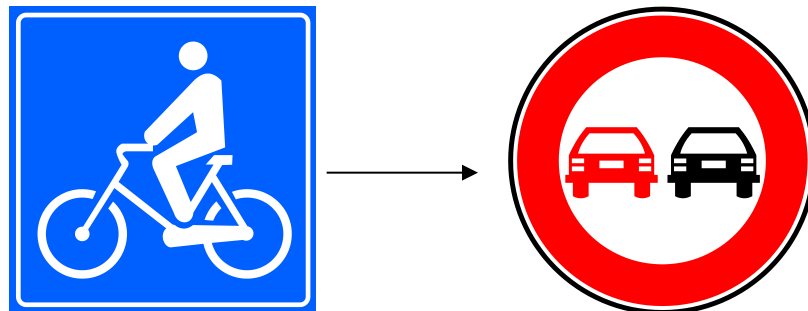
(P2) Objekt 2 har egenskaperna *A*, *B* och *C*, och liknar därmed objekt 1.

Så troligen:

(S) Även objekt 2 har egenskapen *D*.

Exempel: ett relevant & adekvat analogiresonemang?

Att köra bil är i grund och botten detsamma som att cykla: det handlar om fysisk koordination och om uppmärksamhet. Jag lärde mig själv att cykla så förmodligen kan jag lära mig själv att köra bil.

Analogiresonemang

- a) ger *aldrig* maximalt starkt stöd (induktivt)
- b) kan ge visst stöd (relevans), beroende på hur lika fenomenen är
- c) kan vara mycket suggestiva, och därmed mycket övertygande (retoriskt)
- d) bör därför användas med viss försiktighet (om vi vill åt sanningen)

Analogier som illustrationer – och ”faran” med sådana

Analogier förekommer ofta som **pedagogiska illustrationer** (ex. Platons grottliknelse) snarare än som en metod för att dra induktiva **slutsatser** om ett fenomen utifrån ett annat. Faran är att den pedagogiska analogin senare tenderar att användas (och då ofta implicit snarare än explicit) som en bokstavig förutsättning för argumentation rörande ursprungsproblemet.

Exempel:

Tiden flyter fram som en flod.

Fler exempel?

Två sätt att närma sig argumentationsutvärdering

Den kriteriella metoden: Ett BRA argument är ett argument som uppfyller vissa kriterier. (Den här metoden har vi hittills använt oss av.)

det är klart och entydigt uttryckt (precisa premisser och slutsats)
premisserna äger ett gediget rättfärdigande
premisserna är relevanta (i hög grad) för slutsatsen
premisserna ger slutsatsen adekvat stöd
om argumentet är deduktivt så är det logiskt giltigt

Felslutsmetoden: Ett DÅLIGT argument är ett argument i vilket något av en hel katalog av s. k. "felslut" begås. (Nästa gång.)

Nästa gång: Felslut

Ett felslut är något som försvagar en argumentation utan att nödvändigtvis göra det logiskt ogiltigt.

”Felslut” (eng. ”fallacy”) är en något förledande term – ett felslut är alltså allt ifrån ett faktiskt formellt **fel** till förledande, missvisande eller helt enkelt förvirrande resonemang.

I den svagaste meningen är nedanstående felslut:

Motsägelsefulla premisser:

(P) Jorden är rund och jorden är platt.

(S) Månen är en ost.

Trivial (tautolog) slutsats:

(P) Månen är en ost.

(S) Jorden är rund eller så är den det inte.

